

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

23. An mandatarius non do-
lum tantum, & culpam latam, sed etiam levem, & levissimam præstare
teneatur? Ex p. 8. t. 7. & Misc. r. 34.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76432](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76432)

in delectatione morosa, & motibus carnis à se infur- gentibus non procuratis à voluntate: ita tamen, ut eis sic insurgentibus liberè voluntas consentiat. Alio modo vt ipsa voluntas procurat deliberatè eos motus, aut delectationem, de qua disputamus, vtum includat paruitatem materiae, & in hoc vltimo casu tener fir- miter non dari paruitatem materiae, quae excuset à mortali, in primo verò casu sic ait Arriaga num. 46. Alio modo potest ea paruitas materiae accipi, vt scilicet appetitus ipse per se ex aliquo casu excitet motus ali- quos carnis leues, & tunc voluntas liberè eis delectetur, in hoc autem casu non desunt aliqui Auctores, qui iudicent tales consensus non esse mortales, eo quod in primis motus illi, non dicunt in se aliquam indecen- tiam grauem, neque inferunt damnum graue naturæ rationali; periculum autem illius vltioris consensus, aut grauiorem motum excitandorum nullum videtur esse: Cum enim supponamus ipsam appetitum non esse tunc magis motum, nec habere alias cogitationes naturales, per quas fortius exciteret, sanè ex eo quod voluntas liberè gaudeat de ea excitatione, non videtur se inducere in nouum periculum grauioris consensus; ideoque non videtur tunc villo modo peccare mortali- ter. Et ita ego docui *tom. tertio*. Nihilominus tamen re melius considerata, accedente maximè admodum Reuerendiss. Patris nostri Generalis Vincentij Carafæ mandato, ne vllus eam sententiam doceat, omninò dicendum est etiam tunc esse mortale eis consentire: quia si appetitus agnoscat voluntatem sibi positivè consentire, sumere inde vires potest, vt fortius insur- gat: licet enim appetitus non tam insurgat, ex eo quod voluntas delectetur in ipsis moribus, quam ex cogitationibus, & propositionibus obiecti, aliisque naturalibus occurrentibus dispositionibus, & supponamus in eo casu non esse tales cogitationes hic & tunc potentes, nisi ad leues motus excitandos; nihilominus eo quod voluntas eis delectetur, nouum ignem videtur applicare, quo facit illos maiores. Ita Arriaga. Exterminetur igitur paruitas materiae in rebus vene- reis.

9. Et his prorsus reiciendam esse puto sententiam P. Hurtadi, *vbi supra*, est enim contra praxim sacri Tribunalis, & aperit viam fraudibus, ac præbet anam malis confessoris sollicitandi impunè, nam si femina illis leuibz tactibus consentit sollicitationi, habe- ret quidem intentum; si autem non consentiret lub- tergeret denuntiationem propter excusationem paruitatis materiae, quae datur in rebus veneis. Et ideo me citato refellit hanc sententiam Carena *tract. de offi. Inquis. par. 2. tract. 6. §. 6. n. 37.* & Bordon. *in sacro Tribunali c. 23. q. 2. n. 14.* tradit tactus manuum peni- tentis sine vlla causa allicere ad sollicitationem, & ideo nouissime Philippus de Bictis Cappuccinus *in praxi causarum iudicium Regularium c. 3. tract. 11. q. 122. num. 37.* probat, ad denunciandum confessorium non excusare paruitatem materiae, vt premere manum, bra- chium, vel pedem penitentis vellicare, vel digitos in- torquere.

RESOL. XXII.

An Aduocatus teneatur de culpa leui? Ex part. 2. tr. 15. & Misc. i. Ref. 59.

§. 1. Affirmatiuè responder Villalobos *in sum. 10. 2. tract. 10. diff. 1. numer. 10.* Ioan. Valer. *in differentiis vtriusque fori, ver. damnus, diff. 1. man. 7.* Ledesma *in sum. part. 2. tract. 8. c. 36. concl. 1.* Salon *in 2. 2. tom. 1. q. 71. a. 1. contrav. vnica concl. 2.* Rebelle *part. 2. lib. 1. q. 10. num. 7.* Molina. *tom. 3. tract. 2. disp. 730. num. 2.* Sayrus *in Clauis Regia, lib. 10. tract. 2. Tom. VIII.*

cap. 8. num. 11. Reginald. *in praxi, tom. 1. lib. 10. cap. 9. sect. 3. n. 90.* Nauar. *de restit. lib. 3. cap. 3. num. 3.* Bannez *in 2. 2. q. 71. art. 4. dub. 2. concl. 2.* & Ioan. de la Cruz *in direct. consil. part. 1. prac. 8. a. 5. dub. 19. concl. 3.* vbi sic asserit. Ex dictis patet, peccare mortalitèr Aduocatum paratum admittere plures causas, etiam iustas, cum exponat se periculo morali, committendi culpas leues; ob plu. a negotia. Ita ille.

2. Sed si hæc sententia esset tenenda, vè, vè Aduocatis, & ideo contrariam opinionem non minus probabilem esse existimo, tuncur, Lessius *lib. 2. cap. 7. dub. 7. num. 31. & 32.* Azor. *part. 3. lib. 13. cap. 29. dub. 5.* Malder. *in 2. 2. tract. 6. cap. 3. dub. 10.* Fernandez *in exam. Theol. mor. lib. 4. q. 44. num. 3.* Grassius *dec. part. 1. lib. 3. cap. 8. num. 4.* Nauar. *in man. cap. 25. num. 28.* Rodriguez *in sum. tom. 1. cap. 6. num. 6.* Ortiz *in sum. cap. 8. numer. 3.* Turrianus *tom. 2. in 2. 2. disp. 11. dub. 4. num. 4. & 5.* & alij. Dico igitur, ne- minem teneri in foro conscientiae ex culpa leui, vel leuissima in officio, sed solum ex graui; quia nemo tene- tur in officio, vel altificio esse prudentior, & dili- gentior, quàm passim homines eiusdem conditio- nis esse solent, & ideo Aduocatus non tenetur esse dili- gentior, aut prudentior, quàm passim boni Aduocati esse solent. Vnde si contingat causam amittere, eo quod non præstitit, quod doctissimus, & diligentissimus præstitisset, tamen si bona fide præstitit, quod solent diligentes, & docti in similibus causis, non tenetur ad restitutionem. Ita Lessius *vbi supra*.

RESOL. XXIII.

An mandatarius non dolum tantum, & culpam latam, sed etiam leuem, & leuissimam prestare teneatur? Ex part. 8. tr. 7. & Misc. Ref. 34.

§. 1. Ad dolum, & latam culpam teneri existi- mat Duaren. *ad tit. ff. mandati, cap. 2.* Schi- xard *disp. 15. ad Insti. thes. 4. q. 1. Meier. in disp. ad lib. 17. Pandectar. tit. 1. thes. 2. num. 2.* & alij. Sed alij existimant ad leuem, & leuissimam teneri, id est, summam, & exactissimam diligentiam in mandato præstandam esse, indicat perspicue *l. à procuratore 13. C. mandati.* Vbi Imperatores Diocletianus, & Maxi- mianus rescribunt, à procuratore dolum & omnem culpam, non etiam impronissum casum præstandum esse. Quod si igitur omnem culpam procurator, seu mandatarius prestare cogitur, sequitur vtrique, quod non solum latam, sed & leuem, leuissimamque cul- pam prestare teneatur. Omne enim qui dicit, nihil excludit, arg. *l. omnia 7. ff. de rebus credit. si certi. per. cap. solita 6. circa finem. ibi, nihil excipient, &c. de maioritate, & obedienti. can. si Romanorum 1. §. dicen- do verò omnia, dist. 19.* Deinde eo ipso, quod Im- peratores solum casum fortuitum, à mandatario non præstandum, excipiunt, satis aperte culpam leuissi- mam includere videntur, cum vnus exclusio, siue exceptio, sit alterius inclusio, & exceptio regulam confirmet in casibus non exceptis, argum. *l. his ver- bis 120. ff. de legat. 3. l. quantum 12. §. denique Ne- ratius 43. ibique Bartol. ff. de instrum. & instrum. le- gar. l. 1. & ibidem Decius num. 21. ff. de regul. iuris.* Accedit textus *in l. in re mandata 21. C. mandati.* Vbi Constantinus Imperator ait, aliena negotia exacto officio geri debere, nec quicquam in eorum admini- stratione neglectum; ac declinatam, culpa vacuum esse. Si itaque nihil in administratione negotiorum, à mandatario neglectum, culpa vacuum est, certè nec id, quod leuissima culpa neglectum, aut declinatam est, culpa vacuum erit. Idque præterea euidenti ratio- ne confirmatur; idè enim procurator, siue man- datarius

Sup. hoc in duabus Ref. seqq. & in tom. 6. tr. 32 ne deferas legere ex Ref. 140 §. 2. ad medium à vers. affe- rentes, & vi- deciam ref. 141. & 142. & etiam 143. & ex Ref. 119 §. Nec obstat, & se- placet per- lege alias Ref. earum annotationum, & hic infra etiam doctrinam ref. 126. & 27. & quamvis sint ex aliis diuersis ques- tionibus, tamen do- ctrina reple- ueris, & faci- lius ex do- ctrina illa- rum dissol- uere omnes casum dif- fic. poteris.

datarius omnem culpam, adeoque leuissimam quoque in re mandata prestare debet; quia mandatum recipiendo intelligitur polliceri, ac profiteri de industria sua, quae rei gerenda conueniat. Res siquidem, quam Procurator gerendam suscipit, non geritur sine industria, ac diligentia isti rei conueniente. Hoc igitur cum dixerit mandatarius, & promiserit, omnino prestare debet. Nihil enim magis congruit bonae fidei, quam quod inter contrahentes consuevit, dictumve est praeterea l. 1. ff. de pact. l. ex empto 11. §. 1. ff. de action. empt. l. si quid venditor 18. in fine principij, ff. de adilit. edit. Ergo, &c. Et hanc sententiam tenet Donell. lib. 11. c. 11. & ibi Hilligerus in Aunorat. littera D. & E. Hunnius lib. 3. var. resol. tr. 7. p. 4. q. 3. & alij.

2. Nec obstat l. si procurator 8. §. ultim. ff. mandati. Vbi is, cui mandati, ut hominem emeret, dicitur mihi teneri, si emere neglexerit, vel dolo pecunia corruptus, vel lata culpa, si forte gratia ductus passus est alium emere. Ex quo colligitur, si nec dolo, nec lata culpa interuenierit, mandatarium non teneri. Nihil inquam, lex ista stringit, siquidem non solum in ea affirmatur; procuratorem teneri, si quid dolo, & lata culpa fecerit: sed etiam statim adicitur, si procurator seruum, siue rem ex mandato receptam non restituit, non teneri, si eius dolo, vel culpa non interueniat. Vnde intellectu facile est, eum teneri, si vel dolo interuenierit, vel culpa: quo verbo culpam etiam leuem intelligi oportet, ubi dolo opponitur, quiniud verbum, culpa, generale est, sub se leuissimam quoque culpam comprehendens. Quicquid autem de genere praedicatur, id de singulis eius generis speciebus enuntiat dicitur, argum. l. 1. §. quod autem 3. ff. de aleatorib. l. fin. in princ. C. de vlt. rei iudicat.

3. Similiter non obstat d. l. idemque 10. in princ. ff. mandati. ubi discretè scribitur, nihil amplius, quam bonam fidem, prestare eum oportere, qui procurat. Atqui prestare bonam fidem veteribus est, aut prestare, quod dicitur promissumque fuerit. d. l. 1. ff. de pact. aut extra conventionem facere pro captu & diligentia sua, quantum quis possit, & soleat: vltè non teneri, quamuis alias diligentior, & intelligentior melius rem gesturus fuisset. l. quod Nervus 32. ff. depositi. Non inquam, ille textus obstat, quia eo maxime confirmatur, procuratorem in re mandata omnem culpam prestare debere, & non dolum tantum. Quandoquidem iam supra dictum est, quod is, qui rem gerendam suscipit, intelligatur verbo gerendi, spondere, & fidem dare, se adhibiturum industriam, & diligentiam rei gerenda conuenientem. Nihil siquidem, ut antè n. 2. 4. monitum, magis bonae fidei conuenit, quam prestare ea in contractibus bonae fidei, quae quis dixerit. d. l. si quid venditor. 18. circa princ. ff. de edi. in edi. 17.

4. Non item aduersatur regula iuris certissima, quae tradit. in contractibus, qui ad utilitatem suscipientis non spectant, dolum tantum, & latam culpam praestari, leuem, & leuissimam culpam non item, ut in deposito. l. si certo 5. §. 2. ff. commodati. dict. l. quod Nervus 32. ff. depositi. At in hoc mandati contractu nulla utilitas mandatarij suscipientis mandatum versatur. Quare dicendum videtur, mandatarium doli tantum, non etiam culpa leuis, aut leuissimae nomine obligatum esse. Non aduersatur, inquam. Quamuis enim nulla hic utilitas mandatarij versetur, nihilominus tamen is negligentiae, & culpa nomine tenetur: quoniam is, qui negotium alterius gerendum suscipit, diligentiam, & industriam suam profiteri, ac promittere censetur, cum in negotio gerendo industria, & diligentia rei gerendae conueniente, opus sit. At verò in deposito diuersa est ratio, in eo quippe nulla industria, aut diligenti opera opus est: sed sufficit, si depositarius depositum recondat, atque custodiat.

5. Praeterea non refragatur, quod nemini officium sciam, quod eius, cum quo contraxit, non sui commodi causa susceperit, damnosum esse debeat. l. si seruus 61. §. quod verò 5. ff. de furt. l. sed quis 7. ff. de re. quod aperiant. Sed in nostro casu mandatarius solus mandantis gratia, & non proprii commodi causa, officium in se recepit. Ergo hoc ei damnosum esse non debet. Respondetur enim, cum mandatarius leuissimae culpae nomine conuenitur, non ipsi officium, sed negligentiam suam, & culpam damnosam esse. Nam si rectè, & pro ut pollicitus erat, suo officio perfunctus esset, non posset vllius culpa, aut damni, in re mandata dati nomine conueniri. Quia verò damnus culpa, & negligentia eius datum est, & quissimum putatur, hoc non domino, sed ipsi mandatario nocere, argum. l. quod quis 20. §. ff. de veg. iur.

6. Insuper non resistit l. si fideiusor 29. §. hoc idem tractari 3. ff. mandati, ubi dicitur, fideiusorem, eundemque mandatarium, qui postquam soluit creditorem, non id significauit reo principali, siue debitori, si debitor postea soluat, detrimentum istud sustinere debere, quia hoc factum sit dolo proximum. Etenim ex eo non rectè colligitur, si quid culpa leui, vel leuissima a mandatario peccatum sit, id ab eo non esse praestandum. Est enim ibi argumentum à maiori: quod dictum esset, non mirum, si hic fideiusoris damnus esse asserimus. Nam etsi culpa ab eo hic peccatum esset, teneretur tamen. Quanto igitur magis tenebitur ob hoc factum, quod est dolo proximum. Donell. d. lib. 13. comment. c. 11. pag. 171. ad fin.

7. Ad haec, nihil obest, quod cum tutor de dolo, culpa lata, & leui tantum teneatur. l. a tutoribus 32. in princip. ff. de administrat. & pericul. auct. l. 1. in princip. ff. de tutel. & rationibus disfracend. l. quicquid id 7. C. arbitrium ruel. de eadem culpa tantum mandatarius teneri debeat. Namque euidenter inter tutelam, & mandatum ratio differentiae est; hoc quippe est liberum; illud voluntaria non est, cum tutor tutelae munus suscipere cogatur. §. sed ex his 3. sup. de Atiliano tutel. l. 1. in princip. & l. ita autem 5. §. 1. in fin. ff. de administrat. & peric. tutor. l. si quis 9. ff. de muneribus, & honorib. l. praef. 3. C. de suspectis tutorib.

8. Sed licet haec omnia satis vrgent, tamen in foro conscientiae culpam leuem, & leuissimam non obligare in hoc casu, & similibus, tenet Cardin. de Lugo de iust. & iure, tom. 1. disp. 8. sect. 8. n. 106. & seq. licet contrarium probabile etiam putet, quod videtur docere P. Valquez opuscul. de restit. c. 2. §. 2. dub. 6. n. 41. & 42. sed nimis durum apparere; vide me ipsum in fortibus terminis part. 3. tr. 6. resol. 49.

RESOL. XXIV.

An mandatarius, vel Procurator teneatur de culpa leui, & leuissima?
Et quid, si mandatarius non sit mercede conductus? Ex part. 9. tr. 7. & Misc. 2. Ref. 32.

§. 1. Affirmatiua sententiam tenet Hunnius in variis resolutionibus iuris ciuilibus, lib. 3. tract. 7. part. 4. quest. 3. Probat hanc suam sententiam ex textu in leg. A procuratore 13. C. de mandato in qua Dioscletianus, & Maximianus Imperatores rescribunt: A procuratore dolum, & omnem culpam, non etiam imperiusam casum praestandum esse, iuris auhoritate manifestè declaratur. Cum itaque omnem culpam procurator, seu mandatarius, prestare compellatur, sequitur, quod non solum latam, & leuem; sed & leuissimam culpam prestare cogatur: nam, qui omnia dicit, nihil excludit. Accedit ad hoc, quod, dum solum excipit Imperator casum, fortuitum, ut à mandatario non praestetur incho-